

Дејан В. Поповић
Ваљево
dejan.popovic0@gmail.com

ЧЕСТИТКЕ ГРАЂАНА ВАЉЕВА СРПСКИМ ВЛАДАРИМА У ПЕРИОДУ 1894-1911.

Честитке државних органа и грађана српским владарима у 19. и почетком 20. века биле су честа појава на политичкој сцени Србије. Из ових докумената можемо да сазнамо о језичкој синтакси оног времена, о утицају владара на политички и друштвени систем, о важним политичким дешавањима о и у крајњем случају о систему вредности прохујалих времена. Честитке грађана Ваљева посвећене српским владарима су из периода од 1894. до 1911. године. У оригиналном тексту су без било каквих ознака, а да би их лакше сврстали дали смо у заглављу време њиховог настанка. Наилазимо их написане на квалитетном папиру, са великим бројем потписника, али смо их нашли и у концепту; често се оваква документа врло мало разликују у форми којој су написана или по рукопису. Имамо случајева са су писма писана у два примерка. Поједини рукописи су у лошем стању. Ми смо их дали целокупне, онако како су пронађени, са правописним грешкама. У појединим случајевима текст је написан нечитко, до неразумљивости, или је оштећен, па смо те делове текста стављали у заграде. Сачувано је 26 честитки, од којих 22 дајемо препис у целости, а четири се понављају. Надамо се да тиме ови документи нису изгубили од своје поруке, нити од аутентичности.¹

**Њиховим величанствима краљу Александру Првом
Узвишеној Краљици српској Драги
Београд**

Грађани града Ваљева, усхићени неописивом радошћу, хитају да Вашим Величанствима најсрдачније честитају данашњи свечани чин, Ва-

¹ Међуопштински историјски архив (МИАВ), Фонд: Општина града Ваљева (ОГВ), А/2 1915-1918 година кут. инв. бр. 167, без фасцикле.

шег ступања у брак, којим ће осигурати будућност Дома Обреновића и ујамчити сталност у државном животу народа српског.

Честитајући Вам данашњи, по цео народ српски значајни чин, изјављујемо Вам своју поданичку верност и оданост, желећи да Ваш будући живот цвета слогом, срећом и задовољством, а на срећу народа српског.

У то име из дубине наших срца узвикујемо:

Да живи његово величанство
Краљ Александар први
Да живи дична краљица Драга.

У потпису Мих. Д. Павловић
Начелник округа ваљевског
са 129 угледних грађана вароши

(1900)

**La Majeeste' Pierre I
Roi de Serbie
Petersburg**

Građani grada Valjeva ushićeni neopisanom radošću hitaju da Vašem Veličanstvu najsrdačnije čestitaju današnji svečani čin stupanja u brak Vaše svelte kćeri Njenog Visočanstva Princeze Jelene sa Njegovim V. Princom Jovanom,² želeći da Njihov budući život cveta slogom, srećom i zadovoljstvom na sreću Uzvišenih Roditelja na sreću bratskog Ruskog i Srpskog naroda.

У то име из дубине наших срца узвикујемо:

Da Žive Visoki Mladenci,
Da Žive Uzvišeni Roditelji
Da Živi Ruski i Srpski narod

(1911)

**Комаданту Активне војске Његовом величанству
Краљу Милану
Ниш**

ваше величанство!

Честитајући у дубокој понизности вашем величанству данашњу славу Дома Обреновића желимо од свег срца, да Вас свемогући Бог поживи здрава и крепка, како би са својим огромним искуством у служби свога узвишенога сина господара и краља (...) да свети и узвишени Дом Вели-

² У питању је руски кнез Иван Константинович, унук руског цара Николаја I. Принцеза Јелена је у Русији била позната као Јелена Петровна Романов (нап. аут.)

ких Обреновића, бројно умножен слави славу у Душановој старославној престоници Скопљу.

Живио обновилац и ослободиоц Краљевине Србије

Начелник округа

Мих. Д. Павловић и

92 одборника и грађана вароши Ваљева

(1899)

Њеном Величанству Краљици Наталији Бијариц

Грађани вароши Ваљева сматрају за своју нај светију поданичку и грађанску дужност, да данас, на имендан своје Узвишене и светле Краљице Матере, која је увек са материнском и истинском љубављу волела свој народ. (...) поздрави Ваше Величанство са искреном жељом да Вас премилостиви Бог дуго година поживи на дику и понос српског народа, чија сте Краљица, и да вас у скоро поздрави на српском земљишту.

Ваљевци из дубине душе кличу:

Живело Њено Величанство Краљица Мати

Живела Српска Краљица Наталија

Председник Суда Драгутин Атанацковић и

23 одборника и чланова Општине ваљевске

(1894)

Његовом величанству Александру I Краљу Србије

Грађани града Ваљева честитају вам овом приликом спасење живота нашег узвишенога оца краља Милана комаданта активне војске (...) вазда верни дому Обреновића председник суда Комаданту активне војске (...) краљу Милану (...) Грађани града ваљева, вазда верни дому Обреновића овим хоће да Вам честитају спасење живота од злочиначке руке.

(1899)

Његовом Величанству Краљу Србије Александру I

Грађани града Ваљева из дубине душе радују се за срећно спасење живота Вашег Узвишеног Височанства од злочиначке руке

Живио Краљ

Грађани града Ваљева из дубине душе радују се за срећно спасење живота Вашег узвишенога (...) његовог Величанства краља Милана команданта активне војске од злочиначке руке.

Живио Његово Величанство Краљ.

Живио Његово Величанство краљ Милан

У име грађана

председник Општине и посланик за Град Ваљево
Марјан Л. Бирчанин

(1899)

Његовом Величанству

Краљу

Александру I

Београд

Увијено у црне заставе град Ваљево у најдубљој понизности моли Ваше Величанство, да прими и искрено саучешће ваљеваца у тешкој тузи за Вашим изгубљеним узвишеним оцем Његовим Величанством Краљем Миланом. Уверени смо да на данашњи дан цело српство Бога моли да дарује рајски мир Благоупокојеном Краљу Милану а Вама утеху за Великим губитком.

Начелник округа
Таса Кузмановић,
Чланови и Одборници општине и
101 грађанин у потпису

(1901)

Његовом величанству

Александру I

Краљу Србије

Ниш

Грађани града Ваљева, и овом приликом на данашњу нову годину, вазда верни дому Обреновића, у понизности подносе честитања своме узвишеном и омиљеном Краљу, са најтоплијом жељом да Га Бог поживи много година на срећу и славу свога светлог дома и целог српског народа.

Живео краљ Александар

Живео Његов узвишени родитељ

Краљ Милан командант активне војске

У име грађана Ваљева

Окружни начелник
Мих. Д. Павловић и
Чланови и Одборници Суда укупно 26 на броју

(1899-1900)

**Његовом Величанству
Краљу српском
Александру I
Београд**

Свечани дан „Цвети“ није само празник хришћански већ и нарочити светли дан Обреновића и верних им Срба.

На данашњи дан смело подигнуто у вис „Таковска застава“ још чвршће стоји у рукама потомка Милоша Великог наше узданице Српског краља Александра I.

Дај Боже, да дочекамо да са њом, а у свога Високог Заставника и Господара, скоро посетимо границе Душанове.

И сад и увек из свег срца кличемо:

Живео Његово Величанство Краљ Срба
Александар I
Живела Њено Величанство
Краљица Драга

Начелник округа
(потпис нечитак) и
Чланови Суда и одборници (35 на броју)

(1902)

**Његовом величанству
Краљу Александру I
Преко г. Министра иностраних дела
Београд**

Ваше величанство!

Приликом данашње славе Твога краљевског Дома Молимо Те премили Краљу Господару, да (...) примиш наше свесрдно поданичко честитање за здравље, срећу и свако добро од Бога милостивог, који ће и овога пута благословити добре намере Твоје, те ће уродити (...) плодом на Твоју и Твог верног Ти народа велику срећу, дику и понос

Живео, живео, живео!

Начелник округа
Мих. Д. Павловић и

Чланови Суда, одборници и
93 угледна грађанина

(1900)

Њ. В. Краљу Александру

Оног истог дана када си на (...) београдски поносно залепршала српска застава, место турског (...) и кад се сва српска деца (...) к овом (...) (...) Србијине будућности – ето тог истог (...) и значајног дана српска су срца, више но икад, испуњена не само надом, већ и пуним уверењем за будућност Српства. На овај свечани дан, захваљујући великој љубави и доброти свога Краља и Господара, Србија, то срце Српства, доби нови устав, а са њом и једну трајну и чврсту везу између вернога народа српскога и љубљеног му Господара и Краља Александра I.

Наша су срца, господару, пуна поданичке захвалности и оданости за овај твој велики и узвишени Чин Обреновића, као увек, ми ти кличемо:

Живео на, добри и племенити Краљу, са својом милом супругом, нашом узвишеном Краљицом Драгом.

(1901)

**Њ.В.К. Александру I
Београд**

И овом приликом користе се грађани града Ваљева, да пред престо Вашег Величанства поднесу уверења своје поданичке верности и оданости. Више но икад – данас се из њихових груди ори усклик:

Ж. Њ. В. Краљ Александар I

Ж.Њ.В. Краљица Драга

Понизни грађани

(1902)

**Њиховим Величанствима
Краљу Александру првом
Краљици Драги
Ниш**

Представници чиновништва и грађанства града Ваљева, у највећој поданичкој оданости и љубави (...) Ваших Величанстава узимају слободу честитати Вашим Величанствима, како нову 1901 годину тако и нови двадесети век желећи: најискреније да се у будућој години, Дом Обреновића умножи са чланом, који ће у двадесетом веку завршити дело својих предака, започето почетком деветнајестог века, и постати самодржац ва-

сколиког Српства, а Вашим Величанствима, да Бог подари дуг живот и постојано здравље како би се могли будућу узданицу Српства спремити за његово узвишено дело.

Услиши Боже ове наше и целог Српства жеље

У то име кличемо:

Да живи краљ Александар I

Да живи краљица Драга

Начелник округа (потпис нечитак) и

Одборници општине са

154 грађана града Ваљева

(1901)

Његовом Величанству Краљу

Александру I

Београд

Представништво града Ваљева са својим грађанима усуђује се приликом данашњег Крсног имена Вашег Величанства изјавити Вам своја најусрднија честитања и најлепше жеље за славу, величину и сјај Вашег узвишенога Краљевског дома.

Нека би дао свемогући, да плод данашњег благословеног стања премиле нам Краљице Драге, буде маслинова гранчица целокупном српству.

Живео Његово Величанство Краљ Александар

Живело Њено Величанство Краљица Драга.

Начелник округа ваљевског

Т. Кузмановић,

Чиновници општине, професори ваљевске гимназије и

344 угледна грађана Ваљева у потпису

(1901)

Његовом Величанству Краљу

Александру I

Београд

И овом приликом користе се грађани града Ваљева да пред престо Вашег Величанства поднесу уверење своје поданичке верности и оданости више него икад.

Данас се из њихових груди ори усклик:

Живео Његово Величанство

Краљ Александар I

Живело Њено Величанство Краљица Драга

Начелник округа
Јован Ж. Јовановић
Чланови Општинског суда, одборници и
угледних грађана 36 у потпису

(1902)

**Његовом величанству
Александру I
Краљу Србије**

Општина вароши ваљева са својим грађанством честитајући данашњи празник вашем величанству, и овом приликом подноси у покорности уверење своје оданости и моли се богу за дуг и срећан живот вашег величанства.

Живио краљ Александар I

(1902-1903)

**Његовом величанству
Александру I
Краљу Србије**

Цела Србија прославља данашњи дан рођења свога узвишенога и омиљеног краља, и подиже своје топле молитве Богу за дуг и срећан Његов живот на славу престола и отаџбине.

Општина вароши ваљева, са свима својим грађанима, радосно придружује се тој општој народној свечаности, и у понизности подносећи вашем величанству уверење своје оданости са одушевљењем кличе:

Живео краљ Александар!

(1902)

**Његовом величанству
Александру I
Краљу Србије**

Општина вароши ваљева са свима својим суграђанима у понизности подноси вашем величанству своје честитање приликом славе данашњег дана, и радосно придружујући се целој српској краљевини, са топлим молитвама Богу за дуг и срећан живот вашег величанства, одушевлено кличе:

Живио краљ Александар I.

(1902)

**Његовом Величанству
Краљу Србије
Петру I
Београд**

Цела Србија прославља данашњи дан рођења свога узвишенога Краља и подиже своје топле молитве Богу за дуг и срећан Његов живот на славу престола и отаџбине.

Општина града Ваљева, са свима својим грађанима, радосно придружује се тој општој народној свечаности и у понизности подносиће Вашем Величанству уверење своје оданости, са одушевљењем кличе:

Живио краљ Петар I
Живио Његов Светли дом

У име грађана града Ваљева
Председник Општине Риста Топаловић

(1910)

**Њ.В. Краљу Србије Петру I
Бања Ковиљача**

Грађани града Ваљева усхићени неописаном радошћу хоће да принцези Јелени најпонизније честитају веренички чин желећи да њен будући живот са узвишеним царским принцом цвета срећом и задовољством.

Да Вашем Величанству најпонизније честитају веренички чин Ваше Светле Кћери Њ. В. принцезе Јелене са узвишеним јој вереничким принцом Јованом I желећи да њихов будући живот цвета слогом, срећом и задовољством на дику и понос Узвишених Родитеља.

(1911)

Честитка Краљу на Петров дан 29. Јуна 1910.

Депеша

**Његовом Величанству
Краљу Србије
Петру I
Београд**

Србија и цело српство прославља данашњи дан, као дан вашег рођења и моли се Богу за дуг и срећан ваш живот на славу престола и отаџбине. Општина града Ваљева, са свима својим грађанима, радосно се тој

општој народној свечаности придружују и подносе Вашем Величанству уверење своје верности и тако одушевљено кличу:

Живео Краљ Петар I
Живео Његов светли Дом

У име грађана Ваљева
Председник општине Риста Топаловић и
38 угледних грађана града Ваљева

**Његовом Величанству Краљу Србије
Петру I
Београд**

У име грађана града Ваљева честитамо Вашем Величанству крсно име Светог Првозваног Андрију и у мислима се премашам у оно светло и крваво доба, када је Ваш узвишени Дед, врховни вожд Карађорђе на данашњи дан (...) побо српску тробојку на бедеме града београдског. Молим се Богу, за Српство под мудрог управом свога доброг Краља дочека дан да се српска тробојка залепрша и на осталим српским градовима, који су под туђином. Пун наде на нашу лепшу будућност, ја им из свег срца кличем:

Ж.Њ.В.К. Петар I и његов светли дом

Председник општине

(1909)